

Helmi-Paula Pulkkinen

Puhe Pulkkisten sukujuhlassa Punkaharjulla 25.8.2019

Hyvät Pulkkisten sukuseuran jäsenet, nimikaimat, läheiset ja kaukaiset sukulaiset ja heihin liittyneet!

Pulkkisten sukuseuran tarkoituksena on ”selvittää suvun vaiheita ja historiaa ja - - - edistää yhteenkuuluvaisuuden tunnetta jäsentensä keskuudessa.”

Mistä yhteenkuuluvaisuuden tunne syntyy? Meitä Pulkkisia ja Pulkkisten sukuun – tai oikeastaan sukuihin – kuuluvia on paljon. Ilmeisesti kaikki Pulkkiset eivät ole juuri enempää sukua keskenään kuin suomalaiset keskimäärin. Yhteinen nimi herättää kuitenkin kysymyksen, kun Pulkkinen tapaa toisen Pulkkisen tai pulkkis-juurisen: olemmeko sukua? Toisaalta nimi ei paljasta sukulaisuutta. Yhteenkuuluvuuden tunteen voi herättää yhteinen nimi, sukulaisuus tai vaikkapa yhteys samaan paikkaan ja seutuun.

Suomen ensimmäinen sukunimilaki on noin sata vuotta vanha, vuodelta 1921. Sitä ennen sukunimen käyttöön ja vaihtamiseen liittyvät asiat olivat vaihtelevaisia: Pulkkinen toki on vanha ja vakiintunut sukunimi. Sukulaisuutta taas voimme nykyään jäljittää monin uusin tavoin, kauemmas ja laajemmalle kuin aikaisemmin. Pulkkisten sukuseuran lähtökohta on suvaitsevainen: sekä suku että nimi.

Isäni nimi on Hannes Pulkkinen. Joitakin vuosia sitten elokuvaa tutkiva ystäväni kertoi löytäneensä 1920-luvun suomalaisen elokuvan historiasta viittauksen elokuvaa koskevaan aloitteeseen tai kannanottoon, jonka oli tehnyt kansanedustaja Hannes Pulkkinen. Hän kysyi, oliko tämä varhainen elokuva-aktiivi sukulaiseni.

Totesin, että nimi on sama kuin isälläni, mutta kyse ei ole samasta henkilöstä, tuskin sukulaisestakaan. Nimi ja elokuvaharrastus tekivät kuitenkin henkilöstä kiinnostavan. Tämä Hannes Pulkkinen oli eduskunnassa vuosina 1922 – 1924. Hän oli kansakoulunopettaja ja toimittaja, syntyisin Rautjärveltä, mutta toimi mm. Rautalammilla ja Kuopiossa. Eduskunnassa hän edusti Suomen Sosialistista Työväenpuoluetta, jonka koko eduskuntaryhmä vangittiin vuonna 1923. Saatuaan poliittisen vankeustuomion 1924 hän muutti Neuvosto-Karjalaan ja toimi siellä monissa merkittävässä tehtävässä, mm. Petroskoin pedagogisen teknikumin suomen kielen

opettajana, mutta kohtasi loppunsa Stalinin vainojen uhrina vuonna 1938 ja päätyi Sandarmohin joukkohautoihin. – Eilenhän kuulimme, että hän on Kaapo Pulkkinen sukulinainen.

Kiinnostuttuani Hannes Pulkkinen vaiheista mieleeni tuli toinen 1920-luvun historiaan liittyvä kysymys, jonka juuret ovat lapsuusmuistoissa. Suomen itsenäisyyden varhaisista vuosista muistamme, että repivän sisällissodan jälkeen oli tärkeää ratkaista maaseudun tilattoman väestön polttavat toimeentulo-ongelmat. Näitä ratkaisemaan säädettiin ns. Lex Kallio, vuonna 1922 voimaan tullut asutuslaki. Lex Kallion rinnalla mainitaan sitä täydentävä Lex Pulkkinen, joka koski puutavarayhtiöiden laittomasti hankkiman maaomaisuuden palauttamista valtiolle ja edelleen asutustoimintaan. Tiedämme, että Lex Kalliolle antoi nimensä Kyösti Kallio, silloin maa- ja metsätalousministeri ja sittemmin presidentti, mutta kenen mukaan Lex Pulkkinen sai nimensä? Lapsuusmuistoihini tämä liittyy siten, että Pentti-veljeni lempinimi oli Lex Pulkkinen eli Leksu.

Eduskunnassa 1922 – 1924 oli kolme Pulkkinen-nimistä kansanedustajaa, Yrjö Pulkkinen kokoomuksesta, Albin Pulkkinen edistyspuolueesta ja äsken mainittu Hannes sosialistisesta työväenpuolueesta. Onko joku heistä Lex Pulkkinen alullepanija? Kokoomuksen Yrjö Pulkkinen tuskin oli asialla; kokoomus vastusti lakia ja sai sen siirtymään yli vaalien. Hannes vai edistyspuolueen Albin Pulkkinen?

Vanhaan hyvään aikaan lainsäädäntötyötä pohjustettiin komiteanmietinnöillä. Lex Pulkkinen pohjautui mietintöön, jonka valmistelua johti Albin Pulkkinen, jo ennen kansanedustajaksi tuloaan. Hän on siis Lex Pulkkinen isä ja nimenantaja. Albin Pulkkinen oli kotoisin Mikkelin seudulta, varatuomari, lainsäädäntöneuvos ja kansanedustajan toimensa jälkeen mm. Mikkelin läänin maaherra.

Näissä tapauksessa siis yhteinen nimi herätti mielenkiinnon. Toinen, usein vielä tärkeämpi, avain menneisyyteen tavallisten ihmisten arjen tasolla on sukulaisuus. Ihmiselle on ominaista kysyä: kuka minä olen ja mistä minä tulen. Tämä kysyminen jatkuu koko elämän ajan. Omien läheisten vaiheet ja kokemukset avaavat myös yleisempää historiaa uudella tavalla, tekevät siitä havainnollisen, auttavat eläytymään ennen eläneiden kokemuksiin ja kytkevät yksityisen kokemuksen laajempiin yhteyksiin.

Mihin me tarvitsemme tietoa menneisyydestä? Miksi historia kiinnostaa? Helsingin Sanomien ulkomaantoimittaja Heikki Aittokoski kysyi kolumnissaan viikko sitten lauantaina (17.8.2019): Onko historialla tulevaisuutta? Hän oli huolissaan historian ymmärryksen tilasta mm. tämän

hetken Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Hän toteaa, että tarve pätevälle historiatiedolle on kasvanut, myös Suomessa, ja se tarve tulee nykyajasta. Hän sanoo: ”Meneillään on ilmiselvää kamppailu siitä, mihin Suomi on menossa. Siinä tiimellyksessä olisi hyvä tietää, mistä Suomi on tulossa.” Tämän saman voi soveltaa myös ruohonjuuritasolle: jotta ymmärtäisin, mitä minun ympärilläni nyt tapahtuu ja miten minun ja läheisten tulevaisuus muuttuu, on hyvä ymmärtää, mitä muutoksia vanhempani ja esivanhempani ovat kokeneet ja miten he ovat niistä selviytyneet.

Sata vuotta sitten Suomessa elettiin suurten muutosten aikoja. Suomi julistautui itsenäiseksi vuonna 1917, mutta vuotta 1919 voi perustellusti pitää maamme todellisen itsenäistymisen vuotena. Silloin hyväksyttiin ensimmäinen perustuslaki, demokraattisesti valitut valtioelimet aloittivat toimintansa ja maamme itsenäisyys sai lopullisesti kansainväliset tunnustukset. Mikä huima muutos tähän sataan vuoteen mahtuu, jos ajattelemme oman sukumme ja perheemme elämää, tavallisten ihmisten elämää, työtä, arkea, ajankäyttöä, harrastuksia, liikkumista, tai vaikkapa ruokaa... Äitini kertoi vanhoilla päivillään muiston vanhempieni seurustelun alkutaipaleelta, 30-luvun jälkipuoliskolta. Kylän kauppaan oli ilmestynyt eksoottinen tuote: appelsiini. Hannes, äitini naapuriin muuttanut poikamies, keksi ostaa yhden ja sujauttaa sen naapurin työlle, jota hän oli alkanut katsoa sillä silmällä. Äitini ensimmäinen appelsiini. Vaikutus oli unohtumaton. Mikähän olisi nykypäivinä yhtä tenhoavaa?

Millaista muutosten aikaa me elämme nyt? Miten hyvin tunnistamme, mitä maailmassa on tapahtumassa?

Puolalainen Nobel-runoilija Wislawa Szymborska kirjoittaa viisaasti ja ovelasti siitä, että useinkaan emme tiedä, mitä on tapahtumassa – kun muutos tulee näkyväksi, se on jo pitkällä.

Lainaan Szymborskan runoa *Ensimmäinen valokuva Hitleristä* hieman lyhentäen.

Mutta kukas se siinä kapaloissa köllöttää?

Sehän on pikku Adolf, Hitlerien poika!

Isona kenties lakitieteen tohtori?

Tai Wienin oopperan tenori?

Kenen pikku kätönen, kaula, korva, simmukka, nenukki?

Ei tiedä vielä: painajan, lääkärin, kauppiaan, papin?

Minne nuo söpöt pikku töppöset vievät, minne?

Puutarhaan, kouluun, toimistoon, naimisiin

ehkä pormestarin tyttären kanssa?

*Tutti, ruokalappu, riepu, helistin,
poika ja, Luojan kiitos, terve,
vanhempiinsa tullut, on kuin kissa korissa,
kuin vauvat kaikissa perhealbumissa.
No, eipäs nyt vaan aleta itkeä,
setä tekee valokuvan mustan huivin alla.*

*Ateljee Klinger, Grabenstrasse, Braunau.
Braunau on pieni mutta moitteeton kaupunki,
luotettavat yhtiöt, kunnan naapurit,
ilmassa leijuu pullan ja suopasaippuan tuoksu.
Ei kuulu koirien ulinaa eikä kohtalon askelia.
Historianopettaja löysää kaulustaan
ja haukottelee vihkojen ääressä.*

Äsken kuulemamme lauluesitys Muuttuvat laulut kysyi: Muuttuuko ihminen, ja mihin suuntaan...?
Sukuseuratoiminta näyttää kovasti harmaapäiden harrastukselta, ja joku voi sanoa, että ikääntyessään ihminen ei muutu kuin korkeintaan leveyssuuntaan. Mutta jos minulta kysytte, en usko sitä. Minulla on vankkaa kokemustietoa siitä, että aikuisiälläkin ihminen voi muuttua ja oppia uusia asioita. Sukuseuraharrastus, kuten monet muutkin harrastukset, voi laajentaa yleissivistystä ja avata uusia näkökulmia menneisyyden ja nykypäivän ymmärtämiseen, kun olemme uteliaita, ennakkoluulottomia, halukkaita oppimaan.

Hannes ja Albin Pulkkinen tekivät omalla tavallaan työtä tulevaisuuden eteen. He tuskin osasivat ennakoida sitä, millaisessa Suomessa ja maailmassa me nyt elämme. Entä meidän jälkeläisemme sadan vuoden päässä? Ovatko he vielä kiinnostuneita siitä, keitä me olimme ja mitä teimme?
Millaisia jälkiä meistä jää?

Toivotan kaikille teille ja Pulkkisten sukuseuralle hyvää tulevaisuutta.